

Toulouse, waar hij de lessen over de wijsbegeerte, door Jezuiten gegeven, volgde. Hoe vreemd het ons ook klinke dat een hervormd predikant zijn zoon bij de volgelingen van Loyola ter school zond, het geschiedde, trots het verbod der Synode, in die dagen meermalen, iets wat zeker voor de voortreffelijkheid van hun onderwijs pleit (1).

Dat de Synode terecht vrees koesterde voor het volgen der lessen van zulke kundige en welbespraakte mannen als de Jezuiten waren, bleek al spoedig, want reeds 19 Maart 1669 zwoer Bayle het Protestantsche geloof af. Hoe hij daartoe gekomen is, weten wij niet. Zeker heeft hij te Puy Laurens, uit de bronnen zelf, de bezwaren, door het Catholicisme tegen het Protestantisme ingebracht, leeren kennen en toen hij deze noch voor zich zelf, noch bij twistgesprekken met bekwame Jezuiten uit den weg wist te ruimen, begon hij zich als een afvallige te beschouwen. Misschien heeft de groote geloofsijver, in de kerk zijns vaders door vervolging gewekt, hem aan het twifelen gebracht en heeft ook hij in den bisschop de Rieux of in een anderen kundigen priester, met wien hij jaren samenwoonde, den man gevonden, die hem, evenals Marius Vondel, toen hij zelf op den driesprong van den twijfel stond, in den schoot der moederkerk terugvoerde (2).

---

(1) Voltaire vertelt in zijne *Dictionnaire philosophique* (art. Bayle), dat de Académie de Toulouse in 1772 als prijsvraag eene lofrede op Bayle had uitgeschreven, maar dat de geestelijkheid van het Koninklijk Hof een verbod wist te erlangen, om goed van Bayle te spreken, zoodat een zekere bisschop in zijne plaats kwam. Voorzeker is dit Toulouse volkomen waardig, waar Jean Calas tien jaar vroeger het slachtoffer der onverdraagzaamheid van het parlement was geworden.

(2) Vgl. hierover De la Monnoye, *Histoire de Mr. Bayle*. Amsterdam, Desbordes, 1716. p. 69 v.v.